

Metodika

Statistické údaje o dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz dostupné ve výstupech Českého statistického úřadu (ČSÚ) jsou od roku 2012 zajišťované zpracováním dat z Informačního systému České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ)¹. Data jsou zjišťována a publikována vždy za 1. pololetí a v kumulaci za celý rok.

Informační systém ČSSZ eviduje případy dočasné pracovní neschopnosti v ČR, které jsou nahlášený prostřednictvím formuláře vydávaného Českou správou sociálního zabezpečení (ČSSZ) „Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti“. Tento formulář vyplňuje ošetřující lékař. Jsou tak evidována veškerá onemocnění a úrazy, které zapříčinily alespoň jednodenní pracovní neschopnost u nemocensky pojištěných osob.

Systém nemocenského pojištění je určen pro výdělečně činné osoby, které při ztrátě příjmu v případech tzv. krátkodobých sociálních událostí (dočasné pracovní neschopnosti z důvodu nemoci nebo úrazu či karantény, ošetřování člena rodiny, těhotenství a mateřství, péče o dítě) zabezpečuje peněžitými dávkami nemocenského pojištění. Podrobný přehled legislativy vztahující se k oblasti nemocenského pojištění včetně jejích změn lze nalézt na internetových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV) <http://www.mpsv.cz/cs/7> a dále na internetových stránkách České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ) <http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/>.

Pro účely této publikace jsou sledováni pojištěnci – **zaměstnanci** a **osoby samostatně výdělečně činné** (dále jen „OSVČ“). Zaměstnanci jsou povinně účastní nemocenského pojištění, na rozdíl od OSVČ, jejichž nemocenské pojištění zůstává dobrovolné. Od 1. 1. 2014 se nově definují některé pojmy:

- Za „**zaměstnání**“ se již nepovažuje právní vztah, na jehož základě vykonával zaměstnanec práci. Nově se za zaměstnání považuje činnost zaměstnance pro zaměstnavatele, z níž mu plynou nebo by mohly plynout od zaměstnavatele příjmy ze závislé činnosti bez ohledu na druh pracovního vztahu.
- **Zaměstnanci** se rozumí osoby v době zaměstnání, pokud jim plynou nebo by mohly plynout příjmy ze závislé činnosti, které jsou nebo by byly, pokud by podléhaly zdanění v ČR, předmětem daně a nejsou od této daně osvobozeny.

Administrativní data Informačního systému ČSSZ jsou vykazována za všechny zaměstnance, ať již zaměstnané právnickou či fyzickou osobou. Data za osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ) jsou vykazována samostatně. Údaje o nemocenském pojištění za příslušníky Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR, Celní správy ČR, Vězeňské služby ČR, Bezpečnostní informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace a vojáky z povolání (§ 5 písm. a) bod 2 zákona č.187/2006 Sb.) nejsou v Informačním systému ČSSZ k dispozici.

Evidované případy dočasné pracovní neschopnosti a ukazatele uvedené v tabulkách této publikace jsou ČSÚ zpracovány v **členění** podle **pohlaví**, **sídla** (na úrovni krajů a okresů dle klasifikace CZ NUTS), **velikosti podniku** (dle počtu zaměstnanců) a **převažující ekonomické činnosti** (na úrovni sekcí a oddílů odvětvové klasifikace CZ-NACE) zaměstnavatele nemocensky pojištěných osob. Rozlišení dle krajů a okresů vychází z údaje o sídle útvaru, který vede evidenci mezd u zaměstnavatele osoby, která je v pracovní neschopnosti.

¹ Do roku 2011 byly statistické údaje o dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz zjišťovány prostřednictvím státního statistického výkazu Nem Úr 1-02. V důsledku snižování administrativní náročnosti a zátěže zpravodajských jednotek, byl Výkaz o pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz Nem Úr 1-02 nahrazen údaji dostupnými z administrativních zdrojů. Tato změna metodiky sběru dat neumožňuje plnohodnotné porovnávání dat sbíraných do roku 2011 s daty sebranými v roce 2012 a později.

Sledované ukazatele

Dočasná pracovní neschopnost (DPN) pro:

Dočasná pracovní neschopnost je stav člověka, který je lékařem ze zdravotních důvodů dočasně uznán neschopným k výkonu svého dosavadního zaměstnání. Ošetřující lékař zdůvodní dočasnou pracovní neschopnost uvedením jedné z následujících kategorií na formuláři „Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti“:

- **nemoc** - za případy dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc jsou považovány všechny případy nemoci a úrazu podle Mezinárodní statistické klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů (MKN-10). Kategorie nemoc zahrnuje kromě nemocí též úrazy, které nejsou lékařem, který vyplňuje formulář Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti, vyhodnocené jako pracovní úraz či ostatní úraz.
- **pracovní úrazy** - pracovním úrazem se rozumí takový úraz, který vyhovuje definici uvedené v § 380 odst. 1 až 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce (ZP).
- **ostatní úrazy** - kategorie „ostatní úraz“ zahrnuje úrazy, které nevyhovují definici uvedené v § 380 odst. 1 až 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce (ZP).

Průměrný počet nemocensky pojištěných

Ukazatel zahrnuje počet nemocensky pojištěných osob, které byly aspoň po 1 den vykazovaného období nemocensky pojištěné u daného zaměstnavatele na jeho mzdové účtárně. Definice nemocensky pojištěných osob je vymezena v § 5 zákona č. 187/2006 Sb., nemocenském pojištění a v § 6 až 10 citovaného zákona (položka tedy zahrnuje i osoby pobírající dávku ošetrovné, peněžitá pomoc v mateřství, rodičovský příspěvek a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství a osoby vykonávající zaměstnání malého rozsahu). Nejsou započtení příslušníci dle bodu 2 písmene a) § 5 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, tj. příslušníci Policie ČR, Hasičského záchranného sboru, Celní správy, Vězeňské služby, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace a vojáci z povolání.

Průměrný počet nemocensky pojištěných osob se rovná součtu počtu dní nemocenského pojištění jednotlivých pojištěných osob ve vykazovaném období, který se dělí počtem kalendářních dní ve vykazovaném období. V případě více překrývajících se pojistných vztahů pojištěnce v rámci jednoho zaměstnavatele a jedné mzdové účtárny se započítává pojištěnec pouze jedenkrát. V ostatních případech je pojištěnec započítáván tolikrát, kolik má pracovních poměrů.

V roce 2009 se změnila metodika statistického zjišťování. Do té doby se sledovaly veškeré ukazatele za jednotlivé zaměstnavatele zvlášť (dle výběrového šetření), přičemž pojištěnec a jeho údaje o dočasné pracovní neschopnosti byly započítávány v rámci jednoho zaměstnavatele pouze jedenkrát. ČSSZ ale eviduje dočasnou pracovní neschopnost na každý pojistný vztah zvlášť, bez ohledu zda jde o vztah u jednoho či více zaměstnavatelů. Od roku 2009 bylo tedy nutné přidat ukazatel počtu pracovních právních pojistných vztahů, který není závislý na příslušném zaměstnavateli a slouží správnému porovnání údajů o dočasných pracovních neschopnostech.

Počet pracovních právních pojistných vztahů

Ukazatel udává celkový počet pojistných vztahů nemocensky pojištěných osob, které byly alespoň 1 den vykazovaného období nemocensky pojištěné u daného zaměstnavatele na jeho mzdové účtárně. U zaměstnanců právnických osob a zaměstnanců fyzických osob se započítávají pojistné vztahy všech zaměstnanců nemocensky pojištěných dle § 5 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění a kteří jsou účastny pojištění dle § 6 až 10 citovaného zákona (položka tedy zahrnuje i osoby pobírající dávku ošetrovné, peněžitá pomoc v mateřství, rodičovský příspěvek a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství a osoby vykonávající

zaměstnání malého rozsahu). Nejsou započtení příslušníci dle bodu 2 písmene a) § 5 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, tj., příslušníky Policie ČR, Hasičského záchranného sboru, Celní správy, Vězeňské služby, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace a vojáci z povolání.

V případě více pojistných vztahů jedné osoby na dané mzdové účtárně se započtou všechny takové pojistné vztahy. Pokud se však pojistné vztahy shodného druhu jedné osoby u jednoho zaměstnavatele překrývají nebo navazují bez mezery je jejich sjednocení považováno za jeden pojistný vztah.

Ukazatel se nepřepočítává na počet kalendářních dnů ve sledovaném období.

Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti

Vykazují se nově hlášené případy pracovní neschopnosti ve sledovaném období na základě hlášení o vzniku pracovní neschopnosti nemocensky pojištěných osob.

Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti

Vyazuje se počet kalendářních dnů, po které byli nemocensky pojištění zaměstnanci neschopni práce z příčin uvedených ve formuláři „Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti“. Počet kalendářních dnů strávených v pracovní neschopnosti je zjišťován na základě hlášení o vzniku a ukončení pracovní neschopnosti. Do počtu případů a počtu kalendářních dnů pracovní neschopnosti patří i pracovní neschopnost vzniklá po zániku pojištění v tzv. ochranné lhůtě sedmi kalendářních dnů.

Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny

Ukazatel zahrnuje případy pracovních úrazů, které měly za následek pracovní neschopnost delší než 3 kalendářní dny. Do těchto tří dnů se nezapočítává den, ve kterém k úrazu došlo.

Způsob výpočtu sledovaných relativních ukazatelů:

Počet případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců = nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti x 100 / průměrný počet osob nemocensky pojištěných.

Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti ve dnech = počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti / počtem nově hlášených případy dočasné pracovní neschopnosti.

Průměrný počet nemocensky pojištěných osob = počet dní nemocenského pojištění jednotlivých pojištěných osob ve vykazovaném období / počet kalendářních dní ve vykazovaném období.

Průměrné procento dnů strávených v pracovní neschopnosti = (počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti x 100) / (průměrný počet osob nemocensky pojištěných x počet kalendářních dnů ve sledovaném období).

Průměrný denní stav práce neschopných = kalendářní dny dočasné pracovní neschopnosti / počet kalendářních dnů ve sledovaném období.